

ВАСИЛЬ ЗАПЛАТИНСЬКИЙ

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

v.zaplatynskyi@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0003-0119-7135

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ» 5-6 КЛАСИ

Стаття присвячена порівняльному аналізу п'яти рекомендованих у 2021 році Міністерством освіти і науки України модельних навчальних програм інтегрованого курсу «здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи для закладів загальної середньої освіти різних авторських колективів. Доцільність проведеного дослідження щодо порівняння модельних програм зумовлена необхідністю вибору вчителями однієї базової модельної програми, яка стане основою для написання навчальної програми закладу освіти. У статті представлені вибрані результати дослідження, які включають порівняльний аналіз обсягу та структури модельних програм. А також аналіз особливостей програм, порівняння змісту основної частини, а саме запропонованої тематики, видів навчальної діяльності та очікуваних результатів навчання. Представлені результати порівняння змісту охоплюють наразі лише питання висвітлення транспортної безпеки у програмах, як приклад одного з аспектів загального дослідження, що включало порівняння всіх актуальних тем передбачених Державним стандартом. Представлені результати дослідження дають змогу обґрунтовано і виважено обрати модельну програму, яка найкраще відповідатиме особливостям закладу освіти, включаючи внутрішні та зовнішні соціальні, природні і техногенні фактори. Крім того, представлений аналіз, дає змогу познайомитися з цікавими пропозиціями різних авторських колективів щодо тематики та видів навчальної діяльності, які можна використати для написання своєї програми та її реалізації.

Ключові слова: авторський колектив; Державний стандарт; інтегрований курс; здоров'я; безпека; добробут; модельна програма; обсяг.

© Заплатинський В.М., 2022

Вступ. Розвиток української освіти направлений на демократизацію та надання ширшої автономії навчальним закладам. В середній освіті реформи

відбуваються в рамках Національної реформи шкільної системи освіти «Нова українська школа». Реформа передбачає значну кількість змін, проте ми у даній статті торкнемось лише одного аспекту, а саме модельних програм предметів та інтегрованих курсів. У форматі нової української школи вчителям пропонують не одну типову програму предмета, якій слідували в усіх школах країни, а декілька модельних програм. В соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі схвалення Міністерства освіти і науки отримали п'ять модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи. Вчитель не тільки може вільно обрати ту програму, яка найкраще підходить для дітей у його навчальному закладі, але й внести певні зміни чи корективи, написавши свою навчальну програму на основі модельної. З однієї сторони це дає ширші права та можливості, з іншої - посилює відповідальність кожного вчителя.

Обґрунтований та виважений вибір модельної програми не такий простий та швидкий процес, адже необхідно прочитати та порівняти п'ять чинних модельних програм, які в загальному обсязі складають 130 сторінок тексту. Оцінити ці програми, та обґрунтувати свій вибір.

Вибір модельної програми навмання, без знайомства із змістом, або упереджений вибір, що ґрунтуватиметься на соціальних, чи особистісних чинниках призведе до нівелювання самої ідеї вибору. Крім того, знайомство з усіма програмами дозволяє знайти цікаві елементи у інших авторських колективів та долучити їх під час написання власної навчальної програми, яка повинна бути затверджена педагогічною радою навчального закладу.

Питання аналізу модельних програм, як і практика їх написання є новим для системи української освіти. Переважна більшість публікацій присвячені загальним питанням та питанням створення модельних програм. Серед авторів цих публікацій, насамперед, слід виділити таких авторів як Шиян Р., Фіцайло С., Гайдамака О., Ляшенко О., Дубовик О.

Праці Засекіної Т. М., Науменко С. О. присвячені питаннями природничої освіти у змісті модельних програм. У галузі вивчення мови питання створення модельних програм присвячені праці Горошкіної О.М.

Серед вчених і практиків, які займалися окремими питаннями безпеки, здоров'я та добробуту відзначимо праці таких авторів як В. Бенедек, О. Косик, А. Кочарян, А. Пазюк, М. Снітко, які розглядали питання інтернет безпеки дітей.

Підготовку вчителів біології, фізичної культури, які найчастіше викладають курс пов'язаний з безпекою та здоров'ям розглядали Гадючко О. С., Упатова І.П., Гринюк О. С., Сороколіт Н. С. та інші.

Наразі праць, які були б присвячені аналізу чи порівняльному аналізу модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи, поки що не вдалось знайти.

Мета (завдання) дослідження. Дослідження змісту та особливостей модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи, в першу чергу, має практичну мету – допомогти вчителям України швидше познайомитися з рекомендованими Міністерством освіти і науки України модельними програмами, побачити їх особливості та виважено і обґрунтовано обрати модельну програму, яка найкраще підходить даному закладу освіти, відповідає конкретним потребам, враховує регіональні, природні, соціальні та техногенні особливості регіону і контингенту учнів. Дослідження дозволило виявити не тільки особливості у формуванні основного змісту, який включає: очікувані результати навчання, пропонований зміст та види початкової діяльності, але й додаткові речі, пов'язані з низкою рекомендацій, які авторські колективи викладали у своїх модельних програмах. Дослідження модельних програм у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі складалось з двох частин аналізу за формальними ознаками та аналізу змісту основної частини. Побудова дослідження таким чином дозволила зробити ґрунтовний порівняльний аналіз

модельних програм за низкою важливих критеріїв, як от наявність певних розділів, висвітлення питань пов'язаних з реалізацією програми тощо.

Дослідження модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 5-6 класи спиралось на низку обраних критеріїв, проте за мету дослідження не ставилось виявити кращу програму за тим чи іншим критерієм, адже це могло призвести до упередженого вибору вчителями тієї чи іншої модельної програми. Головним завданням дослідження було встановлення відмінностей та особливостей кожної з модельних програм. Крім того до завдань дослідження входило виділення специфічних особливостей модельних програм які доцільно було б відзначити, а вчителям використати під час написання своєї навчальної програми чи її реалізації у освітньому процесі.

Методологія. Головними методами дослідження був порівняльний аналіз та контент аналіз, які ґрунтувалися на визначених критеріях. Таким чином, порівняння модельних програм було проведено не в загальному, а розбито на низку компонентів. Особливістю проведеного порівняльного аналізу було те, що показники за якими порівнювались програми не являлись шкалою оцінок, задля додержання неупередженої оцінки кожної з модельних програм. Відмова від шкали оцінок була зумовлена тим постулатом, що кожна з модельних програм пройшла відповідну експертизу та відповідає Державному стандарту, тобто є якісним продуктом. На основі порівняльного аналізу та теоретичних методів таких як аналіз, систематизація, узагальнення була дана відповідь на питання - як було висвітлено ті чи інші соціальні, техногенні, природні фактори, які педагогічні особливості модельних програм. Запропонована система порівняння для окремих критеріїв і для кожної модельної програми в цілому дозволяє вчителю в подальшому легко порівняти модельні програми з особливостями контингенту учнів свого закладу освіти, внутрішніми соціальними та психологічними особливостями, які притаманні даному закладу освіти, а також комплексом зовнішніх

регіональних природних, техногенних, соціальних умов обґрунтованого вибору базової модульної програми.

Результати. В соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі успішно пройшли експертизу та отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) п'ять модельних навчальних програм «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти таких авторських колективів:

- Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С. (2021).
- Хитра З.М., Романенко О.А. (2021).
- Гущина Н.І., Василяшко І.П. (2021).
- Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. (2021).
- Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. (2021).

Обсяг окремих модельних програм складає від 19 до 34 сторінок, що в загальному складає 130 сторінок тексту.

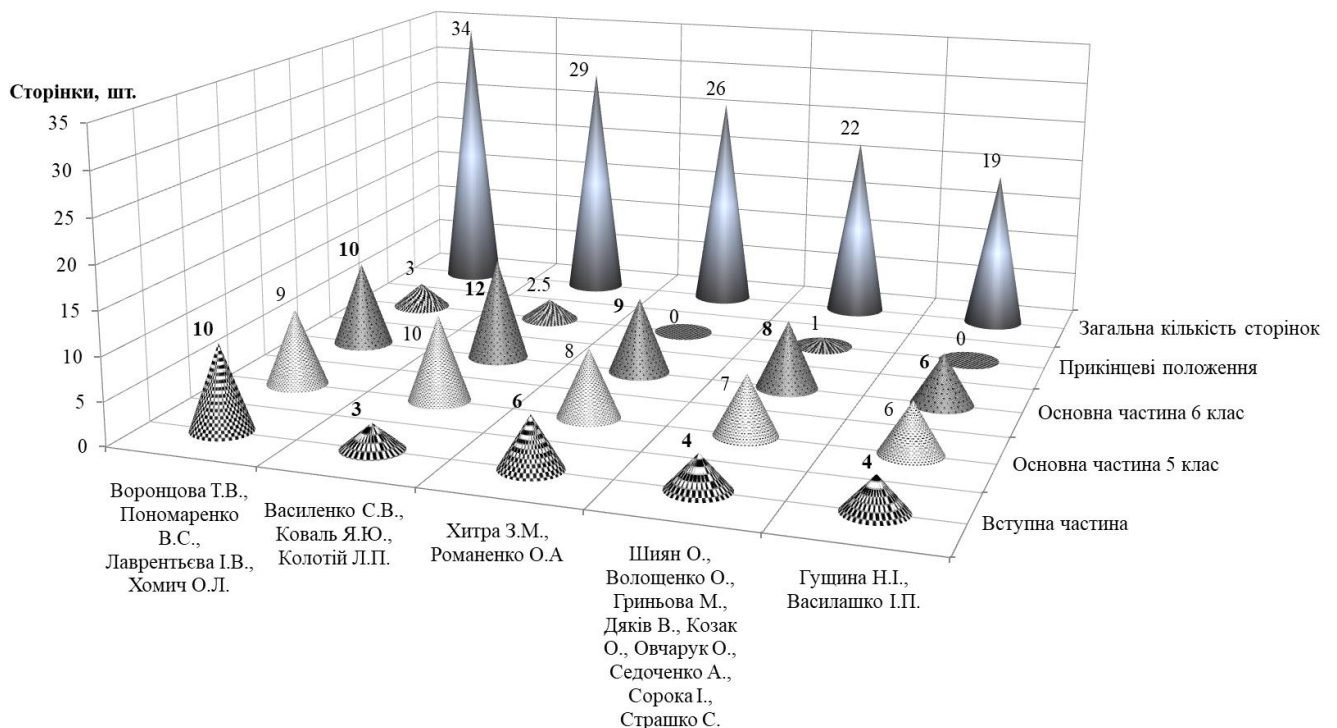

Рис. 1. Порівняльний аналіз обсягу окремих елементів модельних програм та їх загального обсягу, сторінки шт. (**Прикінцеві положення не включають списку літератури*)

Аналіз обсягу та структури елементів програм не включав титульної сторінки та списку літератури, як обов'язкових елементів, притаманних всім програмам, разом з тим ці елементи увійшли до підрахунку загального обсягу програм. Слід відмітити, що порівняльний аналіз обсягів програм та окремих компонентів проводився за кількістю сторінок а не кількістю знаків, тому він, в певному сенсі, є відносним, адже модельні програми мають різні шрифти, а окремі розділи, крім того, мають різну орієнтацію сторінок.

Найбільш об'ємною є модельна програма авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л., її обсяг складає 34 сторінки, а найкоротша - 19 сторінок авторів Гущина Н.І., Василяшко І.П., різниця в обсягу - майже у два рази (Рис. 1). За структурою більшість модельних програм, за виключенням програм авторів Гущина Н.І., Василяшко І.П. та Хитра З.М., Романенко О.А. включають титульну сторінку, вступну частину, основну частину 5 клас та основну частину 6 клас, прикінцеві положення та літературні джерела.

Найменшу вступну частину має модельна програма авторського колективу Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. – лише три сторінки, а найбільшу - має програма авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. – 10 сторінок. Інші авторські колективи розмістили вступ на 4-6 сторінках (Рис. 1). Програма авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. має не тільки найбільшу вступну частину але й найбільший обсяг прикінцевих положень, які у деяких авторів обмежувалися лише списком використаних джерел.

Основна частина кожної з модельних програм виконана у вигляді таблиці з трьома колонками:

- Очікувані результати навчання .

- Пропонований зміст.
- Види начальної діяльності.

Слід відмітити, що кожен авторський колектив 5-ий та 6-ий клас основної частини виконав приблизно однаковими за обсягом, з невеликим збільшенням обсягу (на 1-2 сторінки у 6-му класі) крім модельної програми авторського колективу Гущина Н.І., Василяшко І.П. У їх програмі 5 та 6 клас мають однаковий обсяг, який становить по 6 сторінок для кожного класу. В цілому, обсяг тексту основної частини (5 та 6 класи) у модельних програмах складає від 12 до 22 сторінок тексту. Найменший обсяг основної частини модельної програми у авторського колективу Хитра З.М., Романенко О.А. відповідно 12 сторінок, а найбільший - у авторського колективу Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П., відповідно 22 сторінки (Рис. 1). Це свідчить про більш стислий або більш розгорнутий виклад матеріалу результатів навчання, пропонованого змісту та видів навчальної діяльності.

Порівняння структури основної частини модельних програм «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти проведемо на прикладі основної частини для 5 класу. Частина авторських колективів включила до програми вступ. Переважна кількість авторських колективів розбили програми на 5 розділів, але є програми з трьома та сімома розділами (Рис. 2). Найбільш структурованою є основна частина авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. вона включає 3 розділи вступу та 28 підрозділів, що сумарно складає 31 підрозділ. Деякі з підрозділів цієї програми можна використати у якості теми одного уроку, але значна частина потребуватиме більше часу на вивчення. Наприклад, підрозділ «Наслідки неправильного харчування» включає наступні теми:

- Причини й профілактика цукрового діабету, йододефіциту, харчових отруєнь.
- Правила купівлі, обробки і зберігання харчових продуктів.

- Перша допомога при харчових отруєннях.
- Харчові добавки і допінги, їх вплив на здоров'я.

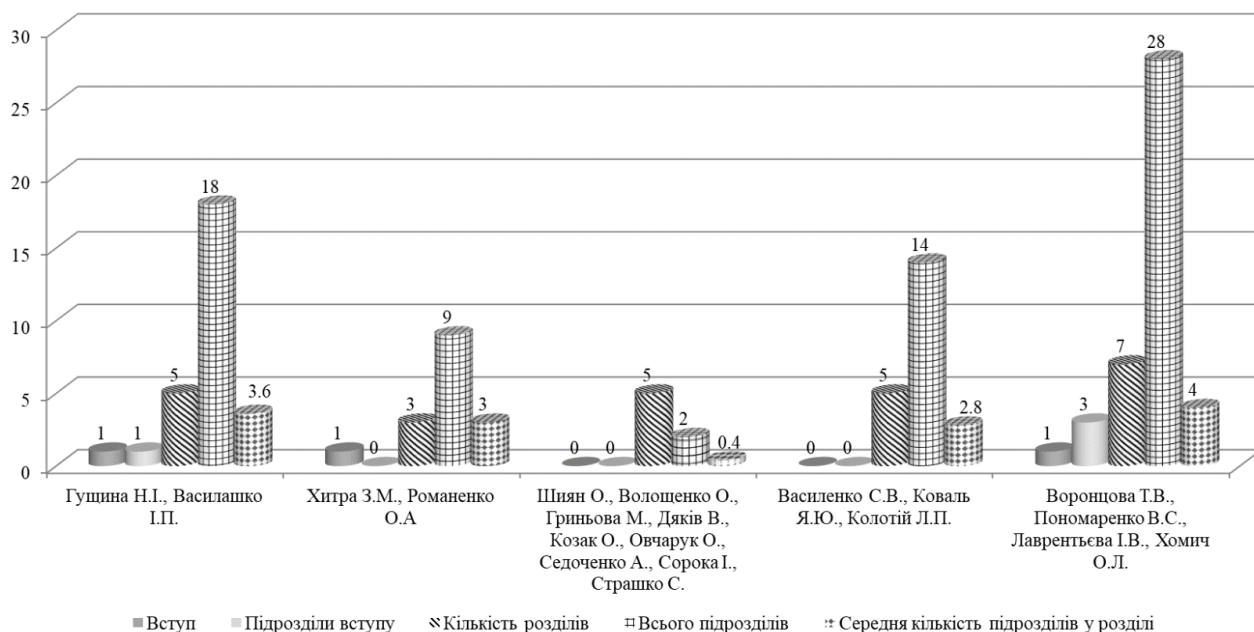

Рис. 2. Порівняння структури основної частини 5 клас модельних програм «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти.

Найменше розділів (три) містить програма авторського колективу Хитра З.М., Романенко О.А. попри це, розділи структуровані і містять по 3 підрозділи, що сумарно складає 9 підрозділів, крім того, автори запропонували почати з вступу. Таким чином, кількість структурних одиниць даної модельної програми склала 10. Важливим в даному контексті є рекомендований зміст підрозділів. Зокрема підрозділ «Фізична складова здоров'я» містить три блоки, які сумарно містять 24 рекомендованих теми.

Особливістю побудови відзначається програма авторського колективу Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С. Це програма, на перший погляд, є структурно найпростішою та містить найменше структурних одиниць (Рис. 2), а саме 5 модулів, один з яких має 2 розділи. Проте модулі та розділи програми містять змістові блоки, які об'єднують кілька споріднених за змістом тем. Крім рекомендованих тем програма містить «Орієнтовні проблемні питання», які є

відображенням запропонованих тем. Кількість проблемних питань може бути меншою чи більшою ніж кількість рекомендованих тем. Наприклад, розділ 4.1. «Фізичне здоров'я і фізичний розвиток», який входить до модулю 4. «Добробут і особисте здоров'я» містить 21 рекомендовану тему і 10 орієнтовних проблемних питань. Модуль 2. «Добробут і уміння вчитися» містить 9 рекомендованих тем та 11 орієнтованих проблемних питань.

Перейдемо до розгляду та порівняння тематики розділів та підрозділів, які запропонували автори різних модельних програм. Зведені дані щодо назв тем розділів та підрозділів наведено у табл. 1. Слід зазначити, що в даному випадку розглядається тільки частина для 5-го класу.

Різні авторські колективи підійшли по різному до кількості змістових блоків та послідовності у їх вивченні (Табл 1.). Три з п'яти модельних програм починаються з вступу і рекомендують загальні теми для обговорення. Проте, змістовно вступ у різних програмах різний. Авторський колектив Гущина Н.І., Василяшко І.П. включають до вступу наступні теми: «Мої мрії та плани. Здоров'я, безпека та добробут людини. Життєві цілі. Кроки до їх досягнення».

Авторський колектив Хитра З.М., Романенко О.А рекомендують для вступу наступну тему: «Людина, її життя, здоров'я та безпека – найвищі соціальні цінності».

Найбільший вступ міститься у програмі авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьева І.В., Хомич О.Л. Вступ містить три підрозділи (змістові блоки), кожен з яких охоплює 4-5 рекомендованих тем. Наприклад: «Добробут. Поняття і складники добробуту: уміння вчитися, підприємливість, фінансова грамотність, доброчинність, співпраця. Успішне майбутнє. Потреби, бажання, інтереси, цілі. Довгострокові й короткострокові цілі. Життєві навички для здоров'я, безпеки і добробуту».

Таблиця 1.

Порівняння тем розділів та підрозділів основного змісту модельних програм «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти 5 клас.

Авторські колективи				
Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П.	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.	Хитра З.М., Романенко О.А	Гущина Н.І., Василяшко І.П.	Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.
-	Вступ. Базові поняття ✓ Здоров'я і здоровий спосіб життя. ✓ Принципи безпечної життєдіяльності. ✓ Добробут	Вступ	Вступ ✓ Я і мої цінності.	-
1. Виховуємо самостійність та відповідальність ✓ Відповідальність за власне здоров'я, безпеку і добробут ✓ Безпечна поведінка на дорогах ✓ Особистість і спілкування ✓ Безпека надворі ✓ Поведінка у природі	Розділ 1. Безпека на дорогах ✓ Правила для пішохода. ✓ Безпека на зупинках громадського транспорту. ✓ Безпека у громадському транспорті. ✓ Засоби безпеки у транспорті.	Розділ 1. У здоровому тілі – здоровий дух ✓ Фізична складова здоров'я ✓ Психічна, соціальна та духовна складові здоров'я ✓ Культура спілкування та етична поведінка	Розділ 1. Вчусь вчитися ✓ Комфортний освітній простір. ✓ Я вчусь ефективно. ✓ Пошук інформації та її критичне оцінювання.	Модуль 1. Добробут
2. Освіта – ключ до успіху ✓ Успішне навчання. ✓ Оцінювання навчальних досягнень	Розділ 2. Уміння вчитися ✓ Мотивація до навчання. ✓ Керування часом.	Розділ 2. Життя у безпеці ✓ Безпека в побуті ✓ Безпека на дорозі ✓ Безпека в довкіллі	Розділ 2. Моя безпека ✓ Безпека і небезпека. ✓ Дорожній рух та безпека. ✓ Я велосипедист.	Модуль 2. Добробут і уміння вчитися

Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П.	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.	Хитра З.М., Романенко О.А	Гущина Н.І., Василяшко І.П.	Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.
✓ Рациональна організація навчання і відпочинку.	✓ Умови успішного навчання. ✓ Вчимося вчитися.		✓ Особиста безпека в населеному пункті. ✓ Безпечна поведінка в побуті.	
3. Навчаємося приймати рішення ✓ Відповідальність у побуті – як складова соціальної відповідальності ✓ Інформаційна безпека ✓ Мій добробут	Розділ 3. Фізичне здоров'я ✓ Рухова активність. ✓ Корисний відпочинок. ✓ Профілактика «шкільних» хвороб. ✓ Профілактика інфекційних захворювань.	Розділ 3. Добробут кожного – добробут України ✓ Особистий добробут ✓ Родинний добробут ✓ Суспільний добробут	Розділ 3. Моє здоров'я ✓ Я та моє здоров'я. ✓ Я підліток. ✓ Інфекційні та неінфекційні хвороби. ✓ Моє дозвілля.	Модуль 3. Добробут і особиста безпека
4. Емоції та етична поведінка	Розділ 4. Психічне і духовне здоров'я ✓ Ми – особливі. ✓ Культура почуттів. ✓ Бути людиною.		Розділ 4. Мій добробут ✓ Особистий добробут. ✓ Добробут родини. ✓ Культура споживання. ✓ Моє майбутнє: мрії, планування та досягнення мети.	Модуль 4. Добробут і особисте здоров'я ✓ Розділ 4.1. Фізичне здоров'я і фізичний розвиток ✓ Розділ 4.2. Емоційне здоров'я та етична поведінка
5. Дбаємо про власний організм	Розділ 5. Соціальне здоров'я		Розділ 5. Я серед людей ✓ Моє коло спілкування.	Модуль 5. Добробут і підприємливість

Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П.	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.	Хитра З.М., Романенко О.А	Гущина Н.І., Василяшко І.П.	Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Здоровий спосіб життя. ✓ Види активного відпочинку. ✓ Вікові зміни в організмі, які відбуваються під час переходу в основну школу. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Суспільні норми ✓ Умови ефективного спілкування. ✓ Як відстояти себе. ✓ Спілкування з дорослими. ✓ Спілкування з однолітками 		✓ Я в команді.	
	Розділ 6. Безпека в побуті і довкіллі <ul style="list-style-type: none"> ✓ Профілактика пожеж. ✓ Дії під час пожежі. ✓ Безпека вдома. ✓ Безпека надворі. ✓ Стихійні лиха. ✓ Відпочинок на природі. 			
	Розділ 7. Раціональне використання ресурсів <ul style="list-style-type: none"> ✓ Земля – наш спільний дім. ✓ Культура споживання. 			

Послідовність вивчення тих чи інших тем у різних модельних програмах різна. Зокрема, авторські колективи Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. та Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. пропонують розпочати з питань транспортної безпеки, тоді як авторський колектив Гущина Н.І., Василяшко І.П. пропонують почати з питань навчання. Розглядаючи ситуацію в цілому і перший і другий та й інші варіанти є цілком логічними, тому вибір базової модельної програми повинен відбуватися з врахуванням пріоритетів. У випадку, коли заклад освіти перебуває у складному з точки транспортної безпеки місці, а тим більше, якщо були випадки дорожньо-транспортних пригод з учням, цілком логічно було б розпочати саме з транспортної безпеки. Але послідовність розділів не повинна стати критерієм вибору модульної навчальної програми, адже при написанні власної програми послідовність може бути змінена, а в окремих випадках можуть бути внесені оперативні зміни через загрозу тих чи інших природних, соціальних, техногенних ситуацій, як то епідемії, стихійні лиха, поява небезпечних ігор, сайтів (типу «Синій кит») тощо.

Структура та її тематика дає загальне враження про формування основного змісту програм авторськими колективами. Для більш детального порівняння необхідно окреслити окрему тему та визначити як саме автори розкрили її, яку тематику пропонують, які рекомендують види навчальної діяльності.

Зробимо порівняння модельних програм на прикладі тем з транспортної безпеки. Це дасть змогу порівняти підходи до формування розділів «Очікувані результати навчання», «Пропонований зміст» та «Види початкової діяльності».

Авторський колектив Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. транспортній безпеці присвятив перший розділ своєї модульної програми - «Безпека на дорогах». До цього розділу увійшли наступні підрозділи:

- Правила для пішохода.
- Безпека на зупинках громадського транспорту.

- Безпека у громадському транспорті.
- Засоби безпеки у транспорті. (Воронцова Т. В. та ін., 2021).

Автори включили різноманітну тематику до даних підрозділів, зокрема теми щодо розмітки, дорожніх знаків, питання переходу дороги. Особливо важливим в даному контексті було включення теми «Перехід багатосмугової дороги». Адже ДТП під час такого переходу стаються переважно через неухважність пішоходів. Питання додержання правила поведінки пасажирів у автобусі, тролейбусі, трамваї та метрополітені більш важливі для жителів великих міст. Безпека у метрополітені актуальна лише для трьох українських міст – Києва, Дніпра та Харкова. Один з підрозділів автори модельної програми присвятили засобам безпеки у транспорті, зокрема, запропонували теми: «Засоби безпеки в автомобілі та громадському транспорті»; «Поведінка пасажирів при ДТП»; «Безпечні положення при аварії в громадському транспорті»; «Дії при пожежі в салоні транспорту». Звісно, при опрацюванні цього матеріалу слід враховувати вік учнів.

Слід відмітити, що очікувані результати навчання подано авторами узагальнено, а не конкретно до даної теми, як можна було б очікувати. Тому у очікуваних результатах присутні такі вирази як «... за поведінку в побуті...», «Моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального і побутового походження», «Визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я й безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо)». Звісно, щодо останнього очікуваного результату варто було б залишити тільки дорожній рух. Проте зрозуміло прагнення авторів як найточніше використати вирази Державного стандарту.

У очікуваних результатах навчання автори використовують наступні тези: демонструє, діє, обґрунтовує, протидіє, визначає, моделює, звертається, аналізує. Назагал це достатньо для опису очікуваних результатів. Запропонований зміст досить добре структурований та логічно пов'язаний з видами навчальної діяльності. Із запропонованих видів навчальної діяльності,

варто відмітити тематику пов'язану з оцінкою небезпек в умовах обмеженої видимості, тренінг щодо прийняття зважених рішень щодо переходу дороги, моделювання дій під час небезпечних ситуацій у громадському транспорті.

Авторський колектив Гущина Н.І., Василяшко І.П. розмістили питання дорожньої безпеки у розділі «Моя безпека» до якого, також увійшли теоретичні питання про безпеку та небезпеку, безпеку в населеному пункті та безпеку у побуті. Питання транспортної безпеки увійшли до двох підрозділів «Дорожній рух та безпека» та «Я велосипедист». Особливо автори наголошують на темі «ДТП та надання першої долікарської допомоги в разі травматизму», яку вони включили до обох підрозділів. Таким чином, вона складає 50% всієї запропонованої тематики з транспортної безпеки.

Автори у видах навчальної діяльності виділили: дослідження, моделювання ситуацій, розв'язання ситуаційних завдань та проектну діяльність. Кількість видів навчальної діяльності, яка присвячена питанням транспортної безпеки перевищує кількість запропонованих тем, таким чином автори додатково розкрили, які питання рекомендують розглянути. Цікавим у цьому сенсі є «Дослідження рівня сформованості власних навичок учасника дорожнього руху». Заслуговує на увагу також проект «Моя безпечна дорога до школи». Очікувані результати навчання автори Гущина Н.І., Василяшко І.П. виклали у загальних тезах, наприклад: «*Діє* відповідально за алгоритмом у небезпечних ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в тексті інструкції» чи «*Звертається* до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами».

Авторський колектив Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С. питання безпеки на дорозі включили до третього розділу «Добробут і особиста безпека». Модельна програма цих авторів вирізняється тим, що всі питання автори пропонують розглянути через призму добробуту, тому кожен розділ починається із слова «добробут». Запропонований зміст у всіх розділах включає орієнтовні проблемні питання. До видів навчальної діяльності автори

увели: обстеження безпеки, моделювання, відпрацювання, командне розроблення, укладання та мапу думок. Найчастіше у даному розділі автори пропонували «відпрацювання» алгоритму, вмінь чи поведінки.

До модуля автори включили не тільки питання транспортної безпеки, але й теорію безпеки, безпечний простір, побутову безпеку, безпеку надворі та що цікаво - безпеку відпочинку. Досить багато присвячено у даному розділі пожежній безпеці. Як і в інших модельних програмах у даній модельній програмі розглядаються питання домедичної допомоги (Шиян О. та ін., 2021). До запропонованого змісту автори включили 4 теми з транспортної безпеки. У видах навчальної діяльності автори запропонували більше тем, пов'язаних з транспортною безпекою, крім того дві теми з допомоги, зокрема: «Відпрацювання алгоритму дій домедичної самопомоги».

Питання транспортної безпеки авторський колектив Хитра З.М., Романенко О.А. (2021).включив до розділу 2 «Життя у безпеці». До цього розділу, крім того, увійшли теоретичні засади, а саме питання безпеки і небезпеки, пожежна безпека. Запропонували автори розглянути виживання в автономній ситуації, спілкування з незнайомцями. Цікавим та актуальним видається питання щодо зловмисників, адже останні часто діють через дітей як найменш досвідчених. Проте дане питання можна було б розширити, а не обмежуватися лише питанням проникнення зловмисників в оселю.

Автори Хитра З.М., Романенко О.А. в блоці «Безпека на дорозі» пропонують розглянути 8 тем. З оригінальних тем вони пропонують вивчення дорожньої розмітки.

У видах навчальної роботи автори пропонують: відпрацювання, складання, дослідження, моделювання, опрацювання, складання алгоритму. Транспортній тематиці прямо присвячено лише три теми. Очікувані результати навчання, як і попередні авторські колективи, написано узагальнено.

У модельній програмі авторського колективу Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. (2021) питання транспортної безпеки включено до

першого розділу «Виховуємо самостійність та відповідальність». Розділ розділений на змістові блоки, які, в свою чергу, містять окремий запропонований зміст, окремі види навчальної діяльності та очікувані результати навчанням для кожного змістового блоку. Тоді як програми Шиян О. та ін., Хитра З.М. та ін., Гущина Н.І., та ін. містять об'єднані види навчальної діяльності та очікувані результати навчанням. В цьому сенсі побудова модельної програми авторського колектив Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П. ближча до модельної програми авторського колективу Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л., автори якої структурували програму у більшу кількість розділів. У розділі «1. Виховуємо самостійність та відповідальність» включений блок «Особистість і спілкування», що не є характерним для інших програм. Пожежна безпека в даному блоці згадується лише дотично - разом з іншими надзвичайними ситуаціями. Авторський колектив запропонував 5 тем з питань транспортної безпеки. Види навчальної діяльності цей авторський колектив традиційно подає узагальнено, наприклад «Використання е-навчальних ігрових середовищ». Із конкретних тем автори запропонували лише «Театралізацію «Надання першої долікарської допомоги в разі ДТП»». Очікувані результати навчання щодо транспортної безпеки на відміну від інших авторських колективів виписані більш конкретно, наприклад, «розпізнає ймовірні небезпеки на дорозі та у транспорті; визначає потенційні небезпеки дорожнього руху для здоров'я» тощо. Щоправда у 5 класі автори запропонували лише чотири очікувані результати навчання (Василенко С. В. та ін., 2021).

Підсумуємо скільки уваги приділили авторські колективи транспортній безпеці. Найбільшу кількість тем запропонував авторський колектив Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. Це й не дивно, адже вони виділили транспортну безпеку в окремий блок, таким чином, у них вочевидь найбільше очікуваних результатів навчання та видів навчальної діяльності, що стосуються транспортної безпеки. Інші авторські

колективи запропонували від 4 до 8 тем, причому по 4 теми запропонували два авторські колективи (Рис. 3)

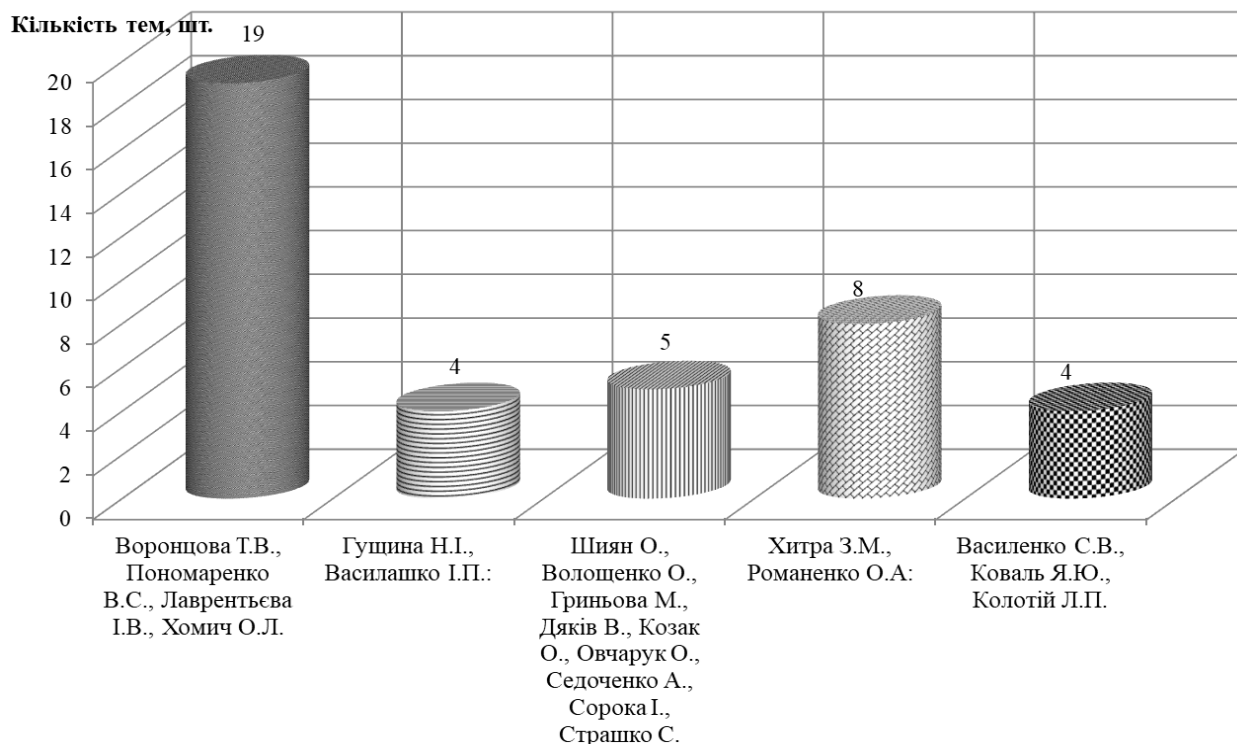

Рис. 3. Кількість тем з питань транспортної безпеки у 5-му класі у модельних програмах «Здоров'я, безпека та добробут».

При написанні програми навчального закладу можна дещо змінити тематику, додати чи вилучити певні теми орієнтуючись на комплекс регіональних умов та особливостей, проте слід зважати на вимоги Державного стандарту, які повинні бути безумовно виконані. Саме тому, перш ніж виключати ту чи іншу тематику слід врахувати, чи не потягне це за собою нівелювання певної компетенції прописаної Державним стандартом.

Обговорення. Питанням безпеки, здоров'я та добробуту, останнім часом, присвячується все більше уваги. Своє відображення вони знаходять у реалізації інших предметів, навіть таких як хімія, фізика, математика тощо.

Включені питання безпеки, охорони праці та санітарно гігієнічних умов у модельні програми предмету «Технології». Схвалення Міністерства освіти

отримали чотири модельні програми з технології у яких всі авторські колективи включили вивчення правил безпеки. Зокрема, Туташинський В. І. вже у вступі включив ці питання до «очікуваних результатів навчання», «пропонованого змісту навчального предмета» та «видів навчальної роботи» (Туташинський В. І., 2021). Інші авторські колективи обмежились одним чи двома розділами, наприклад, авторський колектив Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С, Приходько Ю.М. (2021). Зокрема, авторський колектив Терещук А.І. та ін. (2021). включили ці питання лише до «пропонованого змісту навчального предмета», а авторський колектив Кільдеров Д.Е. та ін. (2021) згадує про питання безпеки опосередковано у видах навчальної діяльності. Авторський колектив Терещук А.І. та ін. (2021). пропонують вже у вступі включити у зміст предмета «Правила безпеки (безпечних прийомів праці): - у шкільній майстерні; - за комп'ютером; - у лабораторії». Ці питання є одними з важливих питань ідентифікації та забезпечення безпеки середовища (внутрішнього та зовнішнього). У модельних програмах «Здоров'я, безпека та добробут» включені відповідні компетентності, що сформовані на основі ґрунтовних наукових досліджень, зокрема, професора І. Даценко та інших (Fedorenko V. 2019). Вважається критично важливими питання опанування учнями компетентностей щодо забезпечення безпеки під час роботи. Зокрема, в Америці існує навчальна програма National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH) для підлітків про безпеку та здоров'я на робочому місці (Guerin, R.J., Okun, A.H., Barile, J.P. et al., 2019).

Питання інформаційної безпеки, які увійшли до модельних програм «Здоров'я, безпека та добробут» знайшли своє продовження та розширення в межах предмета «Інформатика» де акцент робиться на формуванні компетентностей безпечної поведінки під час роботи з комп'ютерною технікою, програмами та, особливо, в Інтернеті (Глазова В, Кириченко А., 2021).

Знайшли своє відображення питання здоров'я та безпеки у модельній програмі «Фізична культура» (Педан О.С. та ін., 2021). Зокрема, автори: Педан О.С., Коломоець Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші (2021) до запропонованого змісту включили питання безпеки, що пов'язані із виконанням вправ: «Інструктаж з техніки безпеки на уроці, під час занять обраними варіативними модулями. Наслідки не дотримання техніки безпеки. Дії у разі настання нещасного випадку». Крім того, частина запропонованих тем стосується питань здоров'я та формування здорового способу життя. Це зокрема наступні теми: «Основи здорового способу життя. Згубний вплив шкідливих звичок на дитячий організм і чому модно бути здоровим. Згубний вплив наркотичних засобів і психотропних речовин на дитячий організм» (Педан О.С. та ін., 2021). Цікавим в контексті формування здорового способу життя є досвід Данії, де реалізується стратегія «здорової нації» з підходом «спорт для всіх». На думку дослідників для реалізації цієї стратегії необхідні вчителі нового покоління, які не тільки компетентні у фізичній підготовці, але й здатні сформувати навички здорового способу життя (Роляк А., 2020).

Таким чином, питання безпеки, здоров'я та добробуту реалізуються кількома шляхами, які взаємно доповнюють один одного.

Висновки. Основною метою проведеного дослідження було виявлення та виділення особливостей модельних програм. В результаті дослідження була дана загальна характеристика модельних програм, в тому числі структури самих програм та структури основної частини. Проведено порівняльний аналіз запропонованої тематики, видів навчальної діяльності та очікуваних результатів навчання. Охарактеризовано стиль написання програм різними авторськими колективами. Представлені у статті результати порівняння є лише частиною результатів дослідження. Результати аналізу були представлені так, щоб не виникла упереджена думка про кращу чи гіршу якість тієї чи іншої модельної програми, саме тому критерії не мали шкал оцінки, а кількісні дані лише констатували кількість тих чи інших тез, питань чи тем,

що не корелює з якісними показниками модельних програм. Адже, основна задача - це вільний вибір модульної програми, яка б найкраще відповідала задачам поставленим у навчальному закладі, регіональним особливостям, контингенту учнів, вірогідності настання небезпечних соціальних, природних та техногенних небезпек. Слід не забувати, що обрання модельної програми це лише перший крок до реалізації інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Адже на її основі потрібно написати власну навчальну програму.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть здійснюватися у кількох взаємопов'язаних напрямках, в першу чергу, це продовження порівняльної характеристики змісту програм за кожною з базових тем як у шостому, так пізніше у 7-9 класах. По друге, з'ясування важливого питання щодо кількості часу на опрацювання інтегрованого курсу та окремих тем, в зв'язку з тим, що у модельних програмах відсутній компонент рекомендованого часу на вивчення конкретної тематики. Це дослідження стане неоціненою допомогою вчителю у написанні навчальної програми освітнього закладу та її реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Fedorenko V. The idea of maintaining and improving the health of our nation is professor iryna datsenko's life motto. Proc Shevchenko Sci Soc Med Sci [Internet]. 2019 Jun. 24 [cited 2021Dec.16]; 55(1):164-72. DOI: <https://doi.org/10.25040/ntsh2019.01.10> URL: <https://mspsss.org.ua/index.php/journal/article/view/10> (дата звернення: 16.12.2021).
- Guerin, R.J., Okun, A.H., Barile, J.P. et al. Preparing Teens to Stay Safe and Healthy on the Job: a Multilevel Evaluation of the Talking Safety Curriculum for Middle Schools and High Schools. Prev Sci 20, 510–520 (2019). <https://doi.org/10.1007/s11121-019-01008-2> URL: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11121-019-01008-2#citeas> (дата звернення: 16.12.2021).

- Глазова В, Кириченко А. Формування поняття «інформаційна безпека» в шкільному курсі інформатики: інформатика та методика її навчання. Збірник наукових праць фізико-математичного факультету ДДПУ, 2021, 11: 80-85. DOI: <https://doi.org/10.31865/2413-26672415-3079112021234840>
- Здоров'я, безпека та добробут (інтегрований курс). 5–6 класи. (Василенко С. В., Коваль Я. Ю., Колотій Л. П.) Чинна модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5–6 класів авторів Василенко С. В., Коваль Я. Ю., Колотій Л. П. 2021. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-5-9/83140/> (дата звернення: 09.12.2021).
- Кільдеров Д.Е., Мачача Т.С., Юрженко В.В., Луп'як Д.М.; Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83160/> (дата звернення: 10.12.2021).
- Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Хитра З. М., Романенко О. А.). 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kz6LoONostpqPjoNUSVW9yBV5mmGDGHA/view?usp=sharing> (дата звернення: 09.12.2021).
- Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гущина Н. І., Василяшко І. П.). 2021/ URL: <https://drive.google.com/file/d/1sfs87ZCcZWTJOU63QznSvAX1LqS26aVv/view?usp=sharing> (дата звернення: 09.12.2021).
- Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Лаврентьева І. В., Хомич О. Л.). 2021. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1mqsfWrSW1WW1qFNQqeq3xAXkearNQBHF/view?usp=sharing> (дата звернення: 09.12.2021).

Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.). 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/17MwEgus-Ahsa_nbw9OaDIoZrM7wYHGZS/view (дата звернення: 09.12.2021).

Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Хитра З. М., Романенко О. А.). 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kz6LoONostpqPjoNUSVW9yBV5mmGDGHA/view?usp=sharing> (дата звернення: 09.12.2021).

Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Дерев'янко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказ Міністерства освіти і науки України від 12 липня 2021 року № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2021 року № 898) URL: https://osvita.ua/doc/files/news/847/84779/Fizichna_kultura_5-6kl_Pedan_Kolomojec_t.pdf (дата звернення: 09.12.2021).

Роляк А. Профессиональное образование учителей по физической культуре и здоровью: опыт Дании. Педагогика физической культуры и спорта . 2020; 24 (3): 143-50. <https://doi.org/10.15561/26649837.2020.0307>

Терещук А.І., Абрамова О.В., Гащак В.М., Павич Н.М.; Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) URL:

<https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83161/> (дата звернення: 11.12.2021).

Туташинський В.І. Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83159/> (дата звернення: 10.11.2021).

Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С, Приходько Ю.М. Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83158/> (дата звернення: 08.12.2021).

REFERENCES

- Fedorenko, V. (2019). THE IDEA OF MAINTAINING AND IMPROVING THE HEALTH OF OUR NATION IS PROFESSOR IRYNA DATSENKO'S LIFE MOTTO. *Proceeding of the Shevchenko Scientific Society. Medical Sciences*, 55(1), 164-172. DOI: <https://doi.org/10.25040/ntsh2019.01.10> URL: <https://mspsss.org.ua/index.php/journal/article/view/10> (in English).
- Guerin, R.J., Okun, A.H., Barile, J.P. et al. (2019). Preparing Teens to Stay Safe and Healthy on the Job: a Multilevel Evaluation of the Talking Safety Curriculum for Middle Schools and High Schools. *Prev Sci* 20, 510–520 DOI: <https://doi.org/10.1007/s11121-019-01008-2> URL: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11121-019-01008-2#citeas> (in English).
- Ghlazova V., Kyrychenko A. (2021). Formuvannja ponjattja «informacijna bezpeka» v shkiljnomu kursi informatyky: informatyka ta metodyka jiji navchannja. [Formation of the concept of "information security" in the school course of computer science: computer science and methods of its teaching].

Zbirnyk naukovykh pracj fizyko-matematychnogho fakuljtetu DDPU, (11), 80-85. DOI: <https://doi.org/10.31865/2413-26672415-3079112021234840> (in Ukrainian).

Vasylenko S. V., Kovalj Ja. Ju., Kolotij L. P. (2021). Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut (integhrovanyj kurs). 5–6 klasy. [Health, safety and well-being (integrated course). Grades 5-6.] *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv* avtoriv Vasylenko S. V., Kovalj Ja. Ju., Kolotij L. P. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-5-9/83140/> (in Ukrainian).

Kiljderov D.E., Machacha T.S., Jurzhenko V.V., Lup'jak D.M. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Tekhnologhiji. 5-6 klasy» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model curriculum "Technology. Grades 5-6" for secondary schools] *«Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrajiny» (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrajiny vid 12.07.2021 # 795)* URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83160/> (in Ukrainian).

Khytra Z. M., Romanenko O. A. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (integhrovanyj kurs)» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model training program «Health, safety and well-being. Grades 5-6 (integrated course)» for secondary schools]. *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv.* URL: <https://drive.google.com/file/d/1kz6LoONostpqPjoNUSVW9yBV5mmGDGHA/view?usp=sharing> (in Ukrainian).

Ghushhyna N. I., Vasylashko I. P. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (integhrovanyj kurs)» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model training program «Health, safety and well-being. Grades 5-6 (integrated course)» for secondary schools]. *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv.* URL:

<https://drive.google.com/file/d/1sfs87ZCcZWTJOU63QznSvAX1LqS26aVv/view?usp=sharing> (in Ukrainian).

Voroncova T. V., Ponomarenko V. S., Lavrentjjeva I. V., Khomych O. L. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (integhrovanyj kurs)» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model training program «Health, safety and well-being. Grades 5-6 (integrated course)» for secondary schools]. *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv*. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1mqsfWrSW1WW1qFNQqeq3xAXkearNQBHF/view?usp=sharing> (in Ukrainian).

Shyjan O., Voloshhenko O., Ghrynjova M., Djakiv V., Kozak O., Ovcharuk O., Sedochenko A., Soroka I., Strashko S. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (integhrovanyj kurs)» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model training program «Health, safety and well-being. Grades 5-6 (integrated course)» for secondary schools]. *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv*. URL: https://drive.google.com/file/d/17MwEgus-Ahsa_nbw9OaDIoZrM7wYHGZS/view (in Ukrainian).

Khytra Z. M., Romanenko O. A. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut. 5-6 klasy (integhrovanyj kurs)» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Model training program «Health, safety and well-being. Grades 5-6 (integrated course)» for secondary schools]. *Chynna modeljna navchaljna proghrama integhrovanogho kursu «Zdorov'ja, bezpeka ta dobrobut» dlja 5–6 klasiv*. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kz6LoONostpqPjoNUSVW9yBV5mmGDGHA/view?usp=sharing> (in Ukrainian).

Pedan O.S., Kolomojecj Gh. A., Boljak A. A., Rebryna A. A., Derevjanko V. V., Stecenko V. Gh., Ostapenko O. I., Lakiza O. M., Kosyk V. M. ta inshi. (2021). Modeljna navchaljna proghrama «Fizychna kuljtura. 5-6 klasy» dlja zakladiv

zaghaljnoji serednjoji osvity [Model curriculum «Physical Culture. Grades 5-6» for secondary schools] «*Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy*» nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12 lypnja 2021 roku # 795 (u redakciji nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 10 serpnja 2021 roku # 898) URL: https://osvita.ua/doc/files/news/847/84779/Fizichna_kultura_5-6kl_Pedan_Kolomoyec_t.pdf (in Ukrainian).

Roljak A. (2020). Professyonaljnoe obrazovanye uchyteljev po fyzycheskoj kulture i zdoroviju: opyt Danyy. [Professional education of teachers of physical education and health: the experience of Denmark]. *Pedagoghyka fyzycheskoj kultury i sporta*. 24 (3): 143-50. DOI: <https://doi.org/10.15561/26649837.2020.0307> (in Russian).

Tereshhuk A.I., Abramova O.V., Ghashhak V.M., Pavych N.M. (2021). Modeljna navchaljna prohrama «Tekhnologhiji. 5-6 klasy» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity. [Model curriculum «Technology. Grades 5-6» for secondary schools]. «*Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy*» (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.07.2021 # 795) URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83161/> (in Ukrainian).

Tutashyns'kyj V.I. (2021). Modeljna navchaljna prohrama «Tekhnologhiji. 5-6 klasy» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity. [Model curriculum «Technology. Grades 5-6» for secondary schools]. «*Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy*» (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.07.2021 # 795) URL: https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83159 (in Ukrainian).

Khodzycjka I.Ju., Ghorobecj O.V., Medvidj O.Ju., Pasichna T.S., Prykhodjko Ju.M. (2021). Modeljna navchaljna prohrama «Tekhnologhiji. 5-6 klasy» dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity. [Model curriculum «Technology. Grades 5-6» for secondary schools]. «*Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy*» (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.07.2021

795) URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83158/> (in Ukrainian).

VASYL ZAPLATYNSKYI, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
v.zaplatynskyi@kubg.edu.ua ORCID iD 0000-0003-0119-7135

COMPARATIVE ANALYSIS OF MODEL PROGRAMS OF THE INTEGRATED COURSE "HEALTH, SAFETY AND WELL-BEING" 5-6 GRADES

The article is devoted to a comparative analysis of five model curricula of the integrated course "health, safety and well-being" for grades 5-6 for schools of general secondary education of different groups of authors. These programs were recommended in 2021 by the Ministry of Education and Science of Ukraine. The expediency of conducting a study of model programs is due to the need for teachers to freely choose one basic model program, which will become the basis for writing the curriculum of a school. The article presents selected research results, which include a comparative analysis of the volume and structure of model programs. The presented results include an analysis of the features of the programs, a comparison of the content of the main part, namely, the proposed topics, types of learning activities and expected learning outcomes. The presented results cover only issues related to transport safety in programs, as an example of one aspect of a general study that includes a comparison of all relevant topics that are provided for by the State Standard. The presented research results allow us to reasonably and balancedly choose a model program that will best fit the characteristics of the educational institution, including internal and external social, natural and man-made factors. In addition, the presented analysis allows you to get acquainted with the interesting proposals of various authors' teams on topics and types of educational activities that can be used to write your own program and its implementation.

Key words: group of authors; State standard; integrated course; health; safety; well-being; model program; volume.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2021
Прийнято до друку 40.04.2022